

Розділ IV КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ

УДК 343.92

Бурдега Ростислав Володимирович,

аспірант

(Одеський державний університет внутрішніх справ,
м. Одеса)

ГЕОГРАФІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ФАКТОРИ ДЕТЕРМІНАЦІЇ РЕЦИДИВНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В ПРИЧОРНОМОРЬСЬКОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ

У статті представлено результати кримінологічного дослідження детермінації рецидивної злочинності у Причорноморському регіоні України. Наголошується, що рецидивну злочинність та її регіональні особливості в регіонах Причорномор'я обумовлюють специфічні набори факторів загально соціального та спеціально-кримінологічного характеру, а саме: географічні, соціальні, економічні, демографічні, культурні та виховні чинники. Відтворення рецидивної злочинності в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях значно підсилюють негативні зміни у стані «первинної злочинності», злочинності неповнолітніх, слабкий контроль за діяльністю злочинних угруповань у сфері контрабанди, торгівлі наркотиками та психотропними речовинами, насиченість регіону зброєю та негативні міграційні процеси.

Ключові слова: детермінація, причини та умови, фактори, рецидивна злочинність, криміногенна обстановка, географічні та соціально-економічні фактори.

Постановка проблеми. Вивчення детермінації злочинності є важливим елементом пізнання якостей будь-якого виду злочинності, у тому числі й рецидивної у Причорноморському регіоні України. Загалом детермінація відображає одну із суттєвих особливостей буття — загальний зв'язок, взаємозалежності і взаємообумовленості предметів, явищ і процесів. Об'єктивна інформація щодо набору елементів, що утворюють систему місцевих факторів рецидивної злочинності в регіоні, дозволяє більш якісно організувати практику її протидії. Дає змогу диференційовано підійти до організації і планування профілактики рецидивної злочинності в умовах конкретної територіально-просторової системи. Наведене ставить питання вивчення детермінації рецидивної злочинності у Причорноморському регіоні в розряд надзвичайно **актуальних** проблем.

Стан дослідження. Проблеми детермінації рецидивної злочинності завжди привертала увагу вітчизняних та зарубіжних вчених. Вивчення причин та умов рецидивної злочинності в різні роки проводили такі вчені-кримінологи, як А. М. Бабенко [1; 2; 3; 4; 5], В. С. Батиргареева [6; 7], В. В. Голіна [8], І. М. Даньшин, О. М. Джужа, Я. Ю. Кондратьєв, О. Г. Кулик [9] А. І. Долгова [10], А. П. Закалюк [11], К. Оробець [12], В. П. Філонов [13], Г. Й. Шнайдер [14] та ін. вчені. В основному вчені вивчали питання детермінації рецидивної злочинності на загальнодержавному рівні, у той час, як такий підхід не враховував місцевих факторів, які обумовлювали зміни показників рецидивної злочинності в конкретних територіально-просторових одиницях. Більше того, комплексного висвітлення детермінації рецидивної злочинності на прикладі Причорноморського регіону до теперішнього часу не проводилося. Таким чином, основною **метою** нашого дослідження є виявлення особливостей детермінації рецидивної злочинності у Причорноморському регіоні. За **методологічну основу** досліджен-

ня взято системно-структурний, формально-логічний та статистичний методи; окремі результати нами були перевірені на основі методів моделювання та кримінологічної картографії.

Основний зміст. Говорячи мовою А. А. Герцензона, кожен злочин як елемент сукупності, у тому числі й рецидивної у Причорноморських регіонах, — це продукт взаємодії особи (їх групи) та навколишнього середовища [15, с. 66]. У кожному рецидивному злочині, а отже і в їхній сукупності, поєднуються індивідуальні та соціальні фактори, причому в одних випадках домінують перші, а в інших — другі. У регіональних кримінологічних дослідженнях фактори злочинності поділяються на: А.) мезогенні (зовнішні) — великі міста, злочинні території, міграція, відмінні типи суспільств, економічне положення, культура, бідність, кризи, негативна соціально-психологічна атмосфера, засоби масової інформації, суспільна думка і т.д.; Б.) фактори безпосереднього оточення: родина, оточення, вплив вулиці тощо; В.) індивідуальні криміногенні фактори: спадковість, алкоголізм та наркотизм, тимчасові випадкові стани, перевтома, психологічне напруження, психічні або фізичні дефекти тощо [15, с. 66–70].

Важко не погодитися з В. С. Батиргарєєвою, яка серед провідних факторів рецидивної злочинності велику увагу приділяє ролі місць позбавлення волі, кримінальній субкультурі, соціально-правовому і морально-психологічному ставленню суспільства до рецидивістів [7, с. 326–387]. Вчена правильно наголошує на специфічності детермінації рецидивних злочинів, недоліках у діяльності державних органів, пов'язаних із засудженням за злочини, що передували рецидиву — низький рівень їхнього розкриття, тривалі строки розслідування, фактично необґрунтованого звільнення від кримінальної відповідальності, помилки під час обрання запобіжних заходів, призначення необґрунтовано м'яких або, навпаки, зайво суворих покарань [7, с. 329].

А. М. Бабенко вирішальну роль відводить загальним процесам і явищам, головним чином, регіональним особливостям географічного положення регіону, його історичному розвитку, наявності тих або інших природних ресурсів. При цьому регіон розглядається в якості географічного організму (місце розташування території, її простір, клімат, природні ресурси, населення, економіка тощо). На думку вченого, ця група факторів формується автономно від сучасної системи запобігання злочинності, є відносно незалежною від неї, але має враховуватися під час організації запобігання злочинності. Географічний фактор здійснює провідний вплив на історію та розвиток народів та регіонів, особливо тих, які мають великі території з різноманітністю природно-географічних умов [2, с. 207–209]. Друга група факторів, за твердженням А. М. Бабенка, об'єднує в собі політичні, соціально-демографічні та економічні фактори. Вони, з одного боку, можуть бути наслідками попередньої діяльності державних органів, а з іншого — можуть виявитися результатом малоефективної регіональної політики та правоохоронної діяльності у сфері протидії злочинності. Корегуються вони, як правило, унаслідок послідовної та цілеспрямованої діяльності органів центральної та місцевої влади [2, с. 208–209]. Третя група об'єднує соціально-психологічні та інформаційні фактори. У четверту групу факторів вчений об'єднав особливості правоохоронної діяльності, регіональної, кримінологічної, кримінально-правової й т. д. політики держави. Останні дві групи, на його думку, за наявності відповідної волі як державних, так і регіональних органів влади, є найбільш доступними для змін і корегування [2, с. 208–209].

На наше переконання, усі перелічені явища і процеси мають складний характер взаємодії та найчастіше комплексно впливають на зміни стану рецидивної злочинності у Причорноморському регіоні. Так, якості географічного, історичного та соціально-психологічного характеру — наближеність до різних за ступенем розвитку територіальних соціально-економічних систем, географія розташування та висока концентрація тюрем у регіоні, специфіка територіального розподілу виробничих комплексів, високий рівень та територіальні особливості алкоголізації населення, ступінь враженості свідомості населення кримінальними традиціями та звичаями і т. д. можуть бути факторами привабливості, а отже, і відповідного рівня як всієї рецидивної злочинності, так і окремих її видів у регіоні (корисливої, насильницької і т. д. злочинності). Вони можуть підсилюватися або послаблятися за рахунок інформаційного, соціального або економічного впливу з боку органів державної та регіональної влади.

Вигідні економіко-географічні параметри Причорноморського регіону, як правильно зазначає І. М. Чекмарьова, автоматично ставлять Одеську, Миколаївську та Херсонську області у розряд надзвичайно привабливих територій для представників «злочинного світу», які використовують таку ситуацію для злочинної діяльності: транспортування контрабанди, переміщення наркотичних засобів та зброї, приховування злочинної діяльності, уникнення з місць вчинення злочинів тощо [16, с. 123]. У цьому сенсі особливо привабливими ці території є для осіб із досвідом кримінальної діяльності, які обрали злочинний спосіб життя за свій головний пріоритет.

На загальносоціальному рівні на зміни показників злочинності, у тому числі й на рецидивну злочинність в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях, впливає ціла сукупність економічних факторів, зокрема валовий внутрішній продукт [16, с. 125–126]. Наприклад, зростання ВВП, зафіксоване 2013 р., змінилося скороченням (на 6,6 % у 2014 р. та 9,9 % у 2015 р.). Ці зміни є прямим свідченням погіршення економічного положення у країні, які, безумовно, призводять до негативних наслідків у соціально-економічній сфері регіонів нашої країни. В основному, фахівці пов'язують це з конфліктом на сході країни та з падінням цін на сировинні товари на глобальному ринку [17, с. 5]. Конфлікт в індустріальному регіоні країни призвів до суттєвого скорочення промислового виробництва (на 13,1 % в 2016 р.), зростання видатків бюджету на фінансування силових відомств і відновлення зруйнованої інфраструктури [17, с. 6]. Наслідком цього стало ускладнення фінансування регіональних витрат і погіршення соціально-економічного життя у Причорноморському регіоні, що багато в чому обумовило зниження якості життя населення, можливості у працевлаштуванні та отриманні достатньої для життя заробітної платні. Особливо гостро це торкнулося тієї його частини, які раніше мали проблеми із законом.

Дія негативних факторів впливу на рецидивну злочинність у північному Причорномор'ї протягом 2014–2017 років істотно підсилювалася цілим комплексом інших факторів соціального та економічного характеру. Так, за статистичними даними 2015–2017 рр. економістами за спеціальною методикою проведені розрахунки індексів зростання рівнів споживчих цін у регіонах України за цілим рядом показників. Найменший індекс зростання рівня споживчих цін зафіксовано у Дніпропетровській області (0,3), а найвищий — у Сумській (1,5), для Миколаївської області був характерним індекс — 1,4 (третє місце по Україні), для Херсонської — 1,3 (четверте місце), для Одеської області — 1 (десяте місце) [18, с. 7–8], що ставить регіон за соціально-економічними параметрами у розряд складної економічної ситуації. У 2017 році ці показники додатково погіршилися: у Миколаївській області на 12,8 %, в Одеській області — на 13,3 %, у Херсонській — на 13,3 % [18, с. 9–10]. Основне навантаження від зростання рівня споживчих цін у регіонах Причорномор'я, як і в інших регіонах України, відбувалося за рахунок зростання цін на оплату житла, комунальні послуги (за воду, електроенергію, опалення та газ), а також підсилювалося зростанням цін на продукти харчування.

За офіційними даними, в силу регіональних особливостей пропозиції та попиту на робочі місця у Причорноморському регіоні нами зафіксовано таку ситуацію: найвищий рівень з безробіття зафіксований у Херсонській області — 11,3 %, на другому місці опинилася Миколаївська область — 10,4 % і в Одеській області рівень безробіття становив — 7,3 % [19; 20]. Наведений рейтинговий розподіл рівня безробіття повністю співпадає з розподілом інтенсивності рецидивної злочинності у Причорноморському регіоні. Нагадаємо, що відповідно до представлених нами даних у попередніх підрозділах, інтенсивність рецидивної злочинності на 100 тис. населення становить: у Херсонській області — 315 (1 місце); у Миколаївській області — 150 (2 місце); в Одеській області — 53 (3 місце). Отримані нами данні співпадають із розрахунками фахівців, які виявили істотні статистично значимі кореляційні залежності між безробіттям та злочинністю в регіоні, яка за їхніми оцінками становить коефіцієнт 0,55 [21, с. 278]. Отже, на прикладі Одеської, Миколаївської та Херсонської областей ми підтверджуємо наявність зв'язку між рівнем безробіття та його впливом на формування регіональних особливостей рецидивної злочинності в регіоні.

Кримінологи визнали, що якість життя людей суттєво знижується у разі зниження доходів і підвищення витрат, що неминуче призводить до зростання всіх видів злочинності,

особливо це стосується рецидивної злочинності в регіонах [4, с. 186–195]. У зв'язку з цим, негативні зміни рівня та динаміки рецидивної злочинності у Причорноморському регіоні багато в чому обумовлюються суттєвим зниженням доходів та підвищенням витрат на задоволення першочергових потреб. Отже, важливим показником якості життя населення є його фінансове благополуччя, а саме — їхні доходи та витрати. За підрахунками фахівців, високі тарифи на комунальні послуги (опалення, гарячу воду, газ та інші) складають у середньому від 30 до 45 відсотків доходу в бюджеті середньостатистичної працюючої родини. Наприклад, тільки витрати на опалення 2-х кімнатної квартири складає: в Одеській області — 1430 грн, у Харківській — 1470 грн, у Київській — 1520 грн, тоді як у Львівській — 1220 грн, в Івано-Франківській — 1240 грн і т. д. [22].

Важливим показником негативного впливу на злочинність, у тому числі й на рецидивну, є рівень цін та тарифів. У цьому сенсі, за останні три роки ціни (тарифи) на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива зросли у 2 рази, що зумовлено суттєвим підвищенням тарифів на природний газ у 3,7 рази, гарячу воду, опалення в 1,8 рази, електроенергію в 1,7 рази [23]. Негативний вплив на рецидивну злочинність підсилювався зростанням цін на послуги та продукцію у сфері охорони здоров'я, які в усіх регіонах, у тому числі й у Причорноморських, зросли на 29,1 %. Подорожчання фармацевтичної продукції, медичних товарів та обладнання відбулося на 34,6 %. Крім того, на 24,4 % стали дорожчими амбулаторні послуги [23].

Порівняння географії та територіальних особливостей інтенсивності та структурного розподілу різного роду асоціальних явищ із показниками рецидивної злочинності у Причорноморському регіоні дозволяє більш точно виявити специфіку детермінації цього виду злочинності. У цьому сенсі, як відомо, рецидивна злочинність є елементом, який пов'язує між собою минулий, теперішній та майбутній стани злочинності. Минулий — оскільки є наслідком і має тісний зв'язок із первинною злочинністю (неповнолітніх, корисливої, насильницької і т. д.), зареєстрованою в попередні роки. Нинішній — оскільки від теперішнього стану рецидивної злочинності залежить рівень враженості тюремною ідеологією свідомості населення. Рецидивна злочинність має здатність відтворювати первинну злочинність та окремі її види в майбутньому. Так, за даними, А. М. Бабенка, які пізніше підтверджені І. М. Чекмарьовою, детермінацію рецидивної злочинності, а отже, і кримінологічний портрет Причорноморського регіону, багато в чому визначають загальний стан первинної злочинності, наприклад, в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях стабільно вчиняється понад 11,13 % злочинів від усієї злочинності по країні [2, с. 381–388; 16, с. 80–98]. Суттєвий вплив на відтворення рецидивної злочинності відіграє злочинність у сфері незаконного обігу наркотиків та зброї, оскільки так вчиняється кожен десятий злочин цього виду по Україні [2, с. 381–388; 16, с. 80–98]. Значним резервом рецидивної злочинності у Північному Причорномор'ї є висока інтенсивність та питома вага у загальній структурі злочинності неповнолітніх [2, с. 381–388; 16, с. 80–98]. За цими параметрами Миколаївська область відноситься до групи регіонів із дуже високою кримінальною враженістю злочинністю неповнолітніх, Херсонська та Одеська області, відповідно до категорії регіонів із високою враженістю [4, с. 455]. Такий розподіл злочинності неповнолітніх за рейтингом співпадає з кримінологічною картиною сучасного стану рецидивної злочинності. Схожа ситуація, з точки зору детермінації рецидивної злочинності і повторним засудженням, простежується у високій активності злочинців у діяльності у сфері економіки, контрабанди, організованих злочинних угруповань [2, с. 370–388; 16, с. 80–98]. Не останню роль у детермінації рецидивної злочинності в регіоні відіграють високий рівень споживання алкоголю та наркотиків і вчинення на цьому ґрунті повторних злочинів [2, с. 370–388; 16, с. 80–98].

Збереженню негативного стану рецидивної злочинності у Причорноморському регіоні сприяє цілий ряд факторів соціально-психологічного характеру. Фахівцями в галузі регіональної кримінології узагальнені основні соціально-психологічні та культурологічні фактори, які, без сумніву, впливають і на рецидивну злочинність у Причорноморському регіоні. До таких факторів у різній сукупності найчастіше відносять: пропагування в засобах масової інформації негативних стереотипів поведінки; прищеплювання психології всюдозволеності, сексуальної розпусти; нав'язування культу споживацького ставлення до життя; пропаганда на-

сильства, жорстокості, знущання над людьми; панування кризогенної ідеології протиприродності в людській свідомості; підміна цінностей [4, с. 283; 9, с. 68; 11, с. 229–232; 25, с. 81; 26, с. 11] і т. д.

У цьому сенсі, одним із впливових детермінантів рецидивної злочинності в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях є негативний вплив засобів масової інформації на моральний стан суспільства. Як вірно зазначає О. С. Моргун, засоби масової інформації надають велику кількість зразків протиправної поведінки. Дослідження прикладів насильства по ТБ дало підстави виділити негативні наслідки. Так, регулярний перегляд сцен насильства у ЗМІ: а) веде до посилення агресивності; б) підвищує рівень чутливості глядачів до насильства; в) формує неадекватні погляди на соціальну реальність неповнолітніх. Тобто сучасне телебачення, заповнене насиллям, показує безкарність злочинця, еротику та інше, що є однією з причин криміналізації населення [27, с. 41]. Цьому є дуже просте пояснення: особи, які раніше засуджувалися, мають багато вільного часу, який часто проводять за екранами телевізорів.

На психологію злочинців досліджуваних регіонів і, як наслідок, на формування негативного ставлення до виконання приписів закону рецидивістів також впливають: пропаганда культу наживи, кримінальних способів заволодіння власністю, романтизація діяльності кримінальних співтовариств, героїзація і канонізація кримінальних авторитетів, які стали домінуючими епохальними стереотипами в багатьох кінофільмах, телепередачах, публікаціях у ЗМІ [28, с. 86–92; 4, с. 285]. Наприклад, за даними О. І. Бугери, зі 100 % досліджених нею фільмів, які увійшли до вибірки, лише 30 % не містили сцен насильства, у решти вони були присутні; на один фільм припадало в середньому близько семи таких сцен, у 22 % — дев'ять, а у 10 % — 16–17. Тривалість сцени насильства становила в середньому 5 хвилин, у більшості фільмів у них брало участь 4–7 персонажів [28, с. 8–12]. А. М. Бабенко з цього приводу вірно зазначає, що на індивідуальному рівні негативний вплив ЗМІ обумовлює формування у рецидивістів таких якостей: лінощі (ледарство), які обмежують інтереси, передусім, у діяльній сфері; нехтування елементарними правилами життя, правилами моралі та загальної культури; стійкі звички, стандарти та стереотипи антигромадської поведінки, зокрема зловживання алкоголем та палінням. Серед сучасних найвпливовіших факторів, що покладаються в основу соціальної регуляції поведінки раніше судимих осіб, зокрема протиправної, окреме місце відводиться негативній інформації, що поширюється через мережі Інтернет [4, с. 287]. Не останню роль у підтриманні позитивного ставлення рецидивістів до злочинного способу життя відіграє специфічна «тюремна ідеологія». Порівняння кількості та «географії» тюрем, розташованих на території Одеської, Миколаївської та Херсонської області [4, с. 452–462], рецидивної злочинності на цих територіях та її похідних різновидів дає підстави стверджувати наявність кореляції між ними. Наприклад, рецидивна та пов'язані з нею різновиди (злочинність неповнолітніх, наркозлочинність, корисливо-насильницька злочинність) практично повністю відтворюють рівень насиченості регіонів тюрмами. Нагадаємо, що в Миколаївській області їх зосереджено 7, в Одеській та Херсонській — по 6 установ, тоді як у Закарпатській — 1, у Чернівецькій — 2, Івано-Франківській — 4. Останні три області характеризуються і значно нижчими рівнями рецидивної злочинності.

Отже, спираючись на результати власного дослідження, зазначимо, що рецидивну злочинність та її регіональні особливості в регіонах Причорномор'я обумовлюють специфічні набори факторів загальносоціального та спеціально-кримінологічного характеру, а саме: географічні, соціальні, економічні, демографічні, культурні та виховні чинники. На спеціально-кримінологічному рівні рецидивну злочинність у Причорноморському регіоні України обумовлюють: висока концентрація установ з виконання кримінальних покарань у вигляді позбавлення волі, вища за сусідні регіони враженість психології населення цих територій тюремною ідеологією; значний рівень безробіття; помітно вищий, ніж у сусідніх областях, рівень споживання алкоголю, наркотиків та психотропних речовин. Відтворення рецидивної злочинності в Одеській, Миколаївській та Херсонській областях значно підсилюють негативні зміни у стані «первинної злочинності», злочинності неповнолітніх, слабкий контроль за діяльністю злочинних угруповань у сфері контрабанди, торгівлі наркотиками та психотропними речовинами, насиченість регіону зброєю та негативні міграційні процеси.

Список використаних джерел

1. Бабенко А. М. Регіональні особливості рецидивної злочинності в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія : Юридичні науки, 2014. Вип. 3. Том 3. С. 14–20.
2. Бабенко А. М. Запобігання злочинності в регіонах України: концептуально-методологічний та праксеологічний вимір : монографія. Одеса : ОДУВС, 2014. 416 с.
3. Бабенко А. М. Географія злочинності неповнолітніх: що очікує Україну через 10 років? *Порівняльно-аналітичне право*. 2013. № 3–1. С. 296–300. URL : http://www.pap.in.ua/3-1_2013/8/Babenko%20.pdf (дата звернення 01 лютого 2018 р.).
4. Бабенко А. М. Регіональна злочинність в Україні: закономірності, детермінація та запобігання : дис. докт. юрид. наук: спец. 12.00.08. Запоріжжя, 2015. С. 515.
5. Бабенко А. М. Історичні та соціально-демографічні фактори відмінності злочинності в регіонах України. *Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності*. 2013. № 3 (54). С. 8–15.
6. Батиргарєєва В. С. Кримінологічні засади запобігання рецидивній злочинності в Україні: автореф. дис... докт. юрид. наук: спец. 12.00.08. Харків, 2010. С. 50.
7. Батиргарєєва В. С. Рецидивна злочинність в Україні: соціально-правові та кримінологічні проблеми : монографія. Харків : Право. 2009. С. 576.
8. Голіна В. Рецидивна злочинність в Україні: рівень, структура, динаміка. *Вісник Академії правових наук України*. 1998. № 4 (15). С. 147–156.
9. Кримінологія : підручник для студентів вищих навч. закладів / [О. М. Джужа, Я. Ю. Кондратьєв, О. Г. Кулик та ін.]; за заг. ред. О. М. Джужа. К. : Юрінком Інтер, 2002. С. 416.
10. Кримінологія : учебник для вузов / под общ. ред. докт. юрид. наук, проф. А. И. Долговой. 2-е изд., перераб. и доп. М. : НОРМА, 2003. С. 848.
11. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3-х кн. К. : Ін Юре, 2007. Кн. 2 : *Кримінологічна характеристика та запобігання вчиненню окремих видів злочинів*. С. 712.
12. Оробець К. Поняття та кримінологічні показники рецидивної злочинності в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 3. С. 130–133.
13. Филонов В. П. Актуальные проблемы современной криминологии: монография. Донецк : Донеччина, 1997. С. 288.
14. Шнайдер Г. Й. Криминологія : пер. с нем.; под общ. ред. и с предисл. Л. О. Иванова. Москва: Изд. группа «Прогресс» — «Универс», 1994. 504 с.
15. Герцензон А. А. Введение советскую криминологию. М. : Юридическая литература, 1965. 228 с.
16. Чекмарьова І.М. Запобігання злочинності у прикордонних регіонах України: дис. кандидат. юрид. наук : спец. 12.00.08. Одеса, 2017. 307с.
17. Міграція в Україні: факти і цифри: міграційна статистика. Міжнародна організація з міграції (МОМ) представництво в Україні; [упоряд. О. Малиновська]. Київ, 2016. 31 с.
18. Економічний розвиток у розрізі регіонів України (за підсумками 2016 року). Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі в Україні. 2016. URL : <http://www.me.gov.ua/Documents/List?lang=uk-UA&tag=Sotsialno-ekonomichniiRozvitokRegioniv&pageNumber=2>.
19. Рівень безробіття населення (за методологією МОП) за регіонами у 2017 році. Офіційний сайт державної служби зайнятості України. 2017. URL : http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2017/rp/rp_reg/reg_u/rbn_2017_u.htm.
20. Щодо ситуації на ринку праці та результатів діяльності державної служби зайнятості у 2017 році. Офіційний сайт державної служби зайнятості України. 2017. URL : <http://www.dcz.gov.ua/statdatacatalog/document?id=401365..>
21. Хохряков Г. Ф. Криминологія : учебник [отв. ред. В. Н. Кудрявцев]. М. : Юрист, 2000. 511 с.
22. На вес золота. Сколько украинцы платят за отопление. 2018. Електрон. дан. (1 файл). URL : <https://rian.com.ua/infografika/20171123/1029701565/ukraine-otoplenie-zoloto.html>.
23. Соціально-економічне становище України за 2015 рік. Повідомлення Державної служби статистики України. 2016. Електрон. дан. (1 файл). URL : http://www.ukrstat.gov.ua/druk/soc_ek/2015/publ_12_2015_u.html.
24. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика : у 3-х кн. Київ : Ін Юре, 2007. Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. 424 с.
25. Иванов Ю. Ф., Джужа Ю. Ф. Криминологія : навчальний посібник. Київ : Вид. ПАЛІВОДА А. В., 2006. С. 264.
26. Костенко О. М. Культура і закон — у протидії злу : монографія. Київ : Атіка, 2008. 352 с.

27. Моргун О. С. Злочинність неповнолітніх як об'єкт кримінологічного дослідження : дис. канд. юрид. наук : 12. 00. 08. Запоріжжя, 2013. 200 с.

28. Бугера О. І. Насильницька злочинність неповнолітніх та засоби масової інформації. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2008. № 1. С. 86–92.

Бурдега Ростислав Владимирович,
аспірант

(Одесский государственный университет внутренних дел, г. Одесса)

ГЕОГРАФИЧЕСКИЕ И СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ФАКТОРЫ ДЕТЕРМИНАЦИИ РЕЦИДИВНОЙ ПРЕСТУПНОСТИ В ПРИЧЕРНОМОРСКОМ РЕГИОНЕ УКРАИНЫ

В статье представлены результаты криминологического исследования детерминации рецидивной преступности в Причерноморском регионе Украины. Акцентируется внимание, что рецидивную преступность и ее региональные особенности в регионах Причерноморья обуславливают специфические наборы факторов общесоциального и специально-криминологического характера, а именно: географические, социальные, экономические, демографические, культурные и воспитательные.

Ключевые слова: детерминация, причины и условия, факторы, рецидивная преступность, криминогенная обстановка, географические и социально-экономические факторы.

Burdega Rostislav Volodymyrovych,
postgraduate

(Odessa State University of Internal Affairs, Odessa)

GEOGRAPHIC AND SOCIO-ECONOMIC FACTORS OF DETERMINATION OF RECURRENT CRIME IN THE FRONT-MORES REGION OF UKRAINE

The article presents the results of a criminological study of the determination of recurrent crime in the Black Sea region of Ukraine. It is noted that the study of the determination of crime is an important element in the knowledge of the qualities of any type of crime, including recurrent crime in the Black Sea region of Ukraine. It is suggested that objective information about the set of elements forming the system of local factors of recidivism in the region makes it possible to better organize the practice of its counteraction. The factors that influence the recurrent crime in the region are summarized. The specificity of the influence of geographic and socioeconomic factors that determine the regional peculiarities of crime in Odessa, Mykolaiv and Kherson regions is investigated. A differentiated approach to crime prevention is proposed taking into account regional factors that exert pressure on the crime situation in the Black Sea region.

It is grounded that recurrent crime and its regional features in the Black Sea regions determine specific sets of factors of the general social and special-criminological nature, namely: geographical, social, economic, demographic, cultural and educational factors. At the special-crime level, recidivism in the Black Sea region of Ukraine is conditioned by: a high concentration of institutions for the execution of criminal penalties in the form of deprivation of liberty, higher than the neighboring regions of the psychology of the population of these territories in prison ideology; significant level of unemployment; the level of consumption of alcohol, drugs and psychotropic substances is considerably higher than in neighboring areas. The rehabilitation of recidivism in the Odessa, Mykolaiv and Kherson regions greatly intensifies the negative changes in the state of «primary crime», juvenile delinquency, weak control over the activities of criminal gangs in the area of smuggling, drug trafficking and psychotropic substances, the region's richness in weapons and negative migration processes.

Key words: determination, causes and conditions, factors, recurrent crime, criminogenic situation, geographical and socio-economic factors.

Надійшла до редколегії 22.05.2018